

FRÁSÖGN

af fundi Evrópuráðsþingsins í Strassborg 4.–8. október 2010

Af hálfu Íslandsdeildar Evrópuráðsþingsins sóttu fundinn Lilja Mósedóttir formaður og Birkir Jón Jónsson, auk Kjartans Fjeldsted ritara. Helstu mál á dagskrá voru málefni innflytjenda og baráttan gegn öfgastefnu, ástand efnahagsmála og aðgerðir til að bregðast við efnahagskreppunni, og málefni barna. Hæst bar þó utandagskrárumræðu um málefni Róma-fólks, sem stofnað var til vegna aðgerða Frakklandsstjórnar gegn ólöglegum búðum Róma-fólks í landinu.

Í umræðunni um stöðu Róma-fólks í Evrópu voru Frakkar harðlega gagnrýndir fyrir framgöngu sína gegn búðum Róma-fólks og brottvikningu þess úr landi. Í ályktun þingsins kemur fram að þingið hafi þungar áhyggjur af þeirri þróun, sem greina má víða í álfunni, að öfgahægriflokkar nái sífellt betri árangri í kosningum og að aðrir flokkar taki í síauknum mæli upp orðræðu þeirra til að komast hjá fylgistapi. Ótækt sé að stjórnámamenn í ýmsum Evrópuríkjum hafi í frammi orðræðu sem geri Róma-fólk að blórabögglum og tengi það við glæpi og smygl, ekki síst í ljósi þess að þingið ályktaði nýlega um nauðsyn þess að bæta stöðu þessa minnihlutahóps í álfunni (sbr. ályktun 1740). Stjórnámamenn beri sérstaka ábyrgð þegar kemur að því að eyða neikvæðum staðalmyndum um Róma-fólk og aðra minnihlutahópa úr orðræðu stjórnmalanna. Í máli ýmissa þingmanna kom fram að málefni Róma-fólks væru komin í öngstræti og að líta þyrfti heildstætt á vandann. Sérstaklega þurfi að taka á þeirri mismunun, sem Róma-fólk verður fyrir í upprunalöndum sínum, og tryggja þeim tækifæri til að aðlaga sig samfélaginu. Einn þingmaður harmaði að fulltrúar Róma-fólksins sjálfs væru sjaldan hafðir með í ráðum þegar rætt væri um lausnir á málefnum þess. Allnokkrar breytingatillögur bárust frá þingmönnum í frönsku landsdeildinni, sem flestar miðuðu að því að milda orðalag ályktunarinnar.

Í ályktun þingsins um baráttuna gegn öfgastefnu er lýst áhyggjum af því að í skjóli þeirra réttinda sem lýðræðishefðir Evrópu veita borgurum þrífist hópar með stefnumál sem standa í hrópandi andstöðu við þær hefðir og sem hvetji í sumum tilfellum beinlínis til ofbeldis. Þetta sé sérstaklega raunin með stjórnmalaflokka sem byggja á kynþáttafordómum en sumir þeirra hafa notið aukins kjörfylgis nýlega í kosningum í nokkrum aðildarríkja Evrópuráðsins. Aukið aðdráttarafl íslamskrar öfgastefnu tengist þessari þróun en boðskapur hennar nái í auknum mæli til ungra múslima í álfunni einmitt vegna þeirra fordóma og mismununar sem þeir þurfa að búa við í ríkari mæli en aðrir þjóðfélagshópar. Lýstu sumir þingmenn áhyggjum af því að auknir fólksflutningar frá fátækari ríkjum Evrópu til hinna ríkari ættu sinn þátt í þeirri auknu hörku sem færst hefur í málefni innflytjenda. Til að sporna við þessari þróun væri nauðsynlegt að stuðla að bættu efnahagsástandi í fátækari ríkjum álfunnar.

Meðal tignargesta sem ávörpuðu fundinn var Guido Westerwelle, utanríkisráðherra Þýskalands. Í máli hans kom meðal annars fram að mannréttindi væru hornsteinn utanríkisstefnu landsins. Til að mynda berðust Þjóðverjar nú, ásamt Spánverjum, fyrir því að rétturinn til aðgangs að hreinu vatni væri viðurkenndur sem mannréttindi. Þó bæri að varast að líta á aðgang að öllum hugsanlegum varningi sem mannréttindi – með því væri hugtakið gengisfellt. Hvað efnahagsmál varðar lagði hann áherslu á að niðurskurður opinberra útgjalda væri eina sjálfbæra leiðin til að bregðast við efnahagskreppunni. Í umræðum var Westerwelle m.a. spurður um afstöðu Þjóðverja til aðgerða Frakka gegn ólöglegum búðum Róma-fólks. Hafnaði hann að tjá sig sérstaklega um aðgerðir annarra ríkja í þessu sambandi en lagði áherslu á að fylgja þyrfti evrópskum reglum í hvívetna.

Angel Gurría, aðalframkvæmdastjóri OECD, flutti erindi í umræðum um starfsemi stofnunarinnar á árunum 2009–2010 og sat fyrir svörum. Í máli hans kom m.a. fram að líkur

væru á lágum hagvexti um allnokkurt skeið – aðeins væri spáð 1,5% hagvexti í G7-ríkjunum á seinni helmingi ársins 2010, en ekki 2,5% eins og áður hafði verið gefið út. Þjóðarframleiðsla og atvinnustig í aðildarríkjum OECD mundu taka mörg ár að ná sama styrk og fyrir kreppu. Varaði hann við því að ef skuldastaða hins opinbera í aðildarríkjum OECD héldi áfram að versna mundu vextir hækka með þeim afleiðingum að draga mundi úr fjárfestingu einkaaðila í hagkerfinu. Nauðsynlegt væri að bregðast við versnandi skuldastöðu hins opinbera með afgerandi hætti. Þar sem hækka þyrfti skatta ætti fyrst og fremst að líta til þeirra skatta sem hefðu minnst neikvæð áhrif á hagvöxt, s.s. neyslu- og eignaskatta.

Lilja Mósésdóttir tók til máls í umræðunni um starfsemi OECD fyrir hönd síns flokkahóps. Taldi hún að stefna bæri að umhverfisvænni og hreinni hagvexti og gagnrýndi stofnunina fyrir að hafa ekki séð betur hættumerkin í fjármálakerfi þeirra landa sem verst hafa komið út úr kreppunni. Að hennar mati stæði Evrópa nú frammi fyrir stjórnmalakreppu vegna afleitarar skuldastöðu bæði hins opinbera og heimila. Veiting á opinberu fé til að bjarga bankakerfinu þýddi að mikill þrýstingur væri á að hækka skatta og skera niður í velferðarmálum. Hún gagnrýndi jafnframt að þar sem hið opinbera hafi hlaupið undir bagga með bankakerfinu hefðu bankar ekki verið neyddir til að afskrifa skuldir. Tilfinning margra væri sú að þeir eignameiri fái skuldir sínar afskrifaðar meðan þeir sem minna mega sín sitji oft eftir með sárt ennið. Sú tilfinning hefði skapað vantraust á stofnunum lýðræðisins sem nauðsynlegt væri að bregðast við.

Þingið samþykkti einnig tvær ályktanir og þrenn tilmæli varðandi málefni barna. Fyrst má nefna tilmæli um aðgerðir til að tryggja réttindi barna sem orðið hafa fyrir misnotkun á opinberum stofnunum en í þeim hvetur þingið ráðherraráð Evrópuráðsins til að styrkja lagalega vernd barna gegn misnotkun, huga að hugsanlegum misbrestum í núverandi stofnanakerfi og hvetja aðildarríki til að fullgilda og framfylgja alþjóðlegum sáttmálum á þessu sviði, svo sem Barnasáttmála Sameinuðu þjóðanna og samningi Evrópuráðsins gegn kynferðislegri misneytingu og misnotkun barna. Einnig samþykkti þingið ályktun og tilmæli um börn sem ekki njóta umönnunar foreldra. Þar er meðal annars hvatt til að foreldralausum börnum sé gert kleift að njóta umönnunar sem sé sem líkust fjölskylduumhverfinu. Loks samþykkti þingið ályktun og tilmæli varðandi réttindi barna sem glíma við veikindi eða fötlun til að njóta menntunar til jafns við börn sem njóta fulls heilbrigðis en í henni er m.a. lögð áhersla á að hin fyrrnefndu sækji sömu skóla og önnur börn en séu ekki sett í sérskóla. Með því sé ekki einungis tryggt að þau njóti sambærilegrar menntunar heldur stuðlar það einnig að auknu umburðarlyndi í samfélaginu og skilningi á aðstæðum veikra og fatlaðra barna.

Próun lýðræðisstofnana í Úkraínu var einnig á dagskrá þingsins en nýlega dæmdu stjórnlagadómstóll landsins ógilda þá stjórnarskrá sem sett var í kjölfar „appelsínugulu“ byltingarinnar svokölluðu. Í ályktun sinni leggur þingið áherslu á að yfirvöld í Úkraínu ráðist sem fyrst í umbætur á stjórnarskránni og kallar sérstaklega í því sambandi eftir breytingum á kosningalögunum, embætti saksóknara og dómskerfinu. Þá hvetur þingið til að yfirvöld herði baráttuna gegn spillingu og lýsir áhyggjum sínum af fregnum um að lýðræðisleg réttindi, svo sem tjáningar- og fjölmiðlafrelsi, hafi sætt takmörkunum undanfarið. Einnig bendir þingið á að ásakanir um kosningasvik gætu bent til að aðilar vantroysti því að sveitarstjórnakosningar, sem eru á dagskrá 31. október nk., fari löglega fram.

Á þinginu fór fram kosning nýs framkvæmdastjóra Evrópuráðsþingsins. Í kjöri voru Hollendingurinn Jan Kleijssen og Pólverjinn Wojciech Sawicki og hafði hinn síðarnefndi betur með nokkrum yfirburðum. Einnig fór fram kosning dómara við Mannréttindadómstól Evrópu og hlutu kosningu þau Julia Laffranque fyrir Eistland og Linos Sicilianos fyrir Grikkland. Portúgalir voru aftur á móti beðnir um að leggja fram nýjan lista með tilnefningum þar sem þingið taldi skorta á að allir þeir sem tilnefndir voru væru nógu hæfir.

Einnig fór fram sérstök athöfn í tilefni af því að 60 ár eru liðin frá gildistöku Mannréttinasáttmála Evrópu þar sem tóku til máls Mevlüt Çavusoglu, forseti Evrópuráðsþingsins, og Jean-Paul Costa, forseti Mannréttindadómstólsins.

Eftirfarandi ályktanir og tilmæli voru samþykkt á þinginu:

- Ályktun 1754 um baráttuna gegn öfgastefnu
- Ályktun 1755 um virkni lýðræðisstofnana í Úkraínu
- Ályktun 1756 um þörf á að koma í veg fyrir að starfsemi Evrópuráðsins og Stofnunar ESB um grundvallarmannréttindi skarist
- Ályktun 1757 um mannréttindi og viðskiptalífið
- Ályktun 1758 um starfsemi Efnahags- og samvinnustofnunar Evrópu (OECD) árin 2009–2010
- Ályktun 1759 um starfsemi Endurreisnar- og þróunarbanka Evrópu (EBRD) árið 2009
- Ályktun 1760 um málefni Róma-fólks í Evrópu
- Ályktun 1761 um að tryggja rétt veikra og fatlaðra barna til menntunar
- Ályktun 1762 um börn sem ekki njóta umönnunar foreldra
- Ályktun 1763 um réttinn til samviskubundinnar andstöðu í tengslum við veitingu lögbundinnar heilbrigðisþjónustu
- Ályktun 1764 um verklagsreglur aðildarríkja varðandi tilnefningu dómara við Mannréttindadómstól Evrópu
- Ályktun 1765 um hælisumsóknir sem tengjast kynbundnu ofbeldi
- Ályktun 1766 um að hlúa að félagslegri og efnahagslegri þróun á Eystrasaltssvæðinu
- Tilmæli 1933 um baráttuna gegn öfgaöflum
- Tilmæli 1934 um þörf á að koma í veg fyrir misnotkun barna á opinberum stofnunum
- Tilmæli 1935 um þörf á að koma í veg fyrir að starfsemi Evrópuráðsins og Stofnunar ESB um grundvallarmannréttindi skarist
- Tilmæli 1936 um mannréttindi og viðskiptalífið
- Tilmæli 1937 um stefnu, stjórnun og virkni Þróunarbanka Evrópuráðsins
- Tilmæli 1938 um að tryggja rétt veikra og fatlaðra barna til menntunar
- Tilmæli 1939 um börn sem ekki njóta umönnunar foreldra
- Tilmæli 1940 um hælisumsóknir sem tengjast kynbundnu ofbeldi

Frekari upplýsingar má nálgast hjá ritara Íslandsdeildar og á vefsvæðinu <http://assembly.coe.int>.